

BEDELSİZ ORTAKLIK PAYLARININ DEĞERLEMESİ ve MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

VALUATION AND ACCOUNTING
OF CAPITALISATION ISSUES

Resul ARSLAN*

öz

Şirketler kuruluş aşamalarında esas sermayelerine karşılık gelen hisse senetlerinin bedellerini ödedikten sonra, şirket genel kurul kararı ile ödenmiş sermayelerini artırım yoluna gidebilirler. Sermaye artırımı ortaklardan fon temin etmek suretiyle “bedelli sermaye artırımı” şeklinde olacağı gibi, şirket iç kaynakları kullanılarak “bedelsiz sermaye artırımı” yoluyla da yapılabilir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yasal bir dayanak bulan bedelsiz sermaye artırımının amacı, çoğu zaman, şirket bilançosunda yer alan fonları, geçmiş yıl kârlarını ve yedek akçeleri kullanarak yüksek enflasyon nedeniyle aşınmış olan sermaye yapısını güçlendirmektir. Bedelsiz sermaye artırımı ile, şirket ortakları şirkete herhangi bir ödeme yapmaksızın bedelsiz hisse senetleri elde ederler. Çalışmamızda şirketlerin bedelsiz sermaye artırımları yoluyla çıkarmış oldukları bedelsiz hisse senetlerinin değerlemesi ve muhasebeleştirilmesi hususlarına açıklama getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bedelsiz Ortaklık Payları, Değerleme, Muhasebe

ABSTRACT

Companies can raise their paid in capitals after paying their stock capital determined during establishment. They can this either by gathering funds from shareholders, which is “rights issue”, or using internal resources of company, which is called “capitalisation issue”. The aim of capitalisation issue, which is provided under Turkish Commercial Law, no. 6102, is mostly to strengthen capital structure of companies, which has been weakened because of inflation, by using funds, previous years’ profits and reserves on balance sheet. Shareholders get new shares without any payment thanks to capitalisation issues. This article deals with the valuation and accounting of capitalisation issues.

Keywords: Capitalisation issue, valuation, accounting

* Vergi Müfettişi

1- GİRİŞ

Mali literatürde, iştirak hisseleri (ortaklık payları) 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde ayrıntılı olarak açıklanmış olup, iştirak hisselerinin, menkul değerler portföyüne dahil hisse senetleri ile ortaklık paylarını ifade ettiği ve bunların da;

- Anonim şirketlerin ortaklık payları veya hisse senetleri (Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım ortaklıkları hisse senetleri dahil),
- Limited şirketlere ait iştirak payları,
- Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları,
- İş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık payları,
- Kooperatiflere ait ortaklık payları

olarak tanımlandığı belirtilmiştir. Söz konusu ortaklık paylarının bedelsiz yollarla edinilmesinin, yalnızca ortaklık payı başına fiyatın belirlendiği hisse senetlerine ve limited şirket ortaklık paylarına mahsus olduğu açıktır. Komanditer ortaklara ait ortaklık payları, adi ortaklık ortaklık payları, kooperatif payları vb. ise sermayeye dayalı olarak fiyatlandırılması ve bu yöntemle paylara bölünmesirastlanılan bir durum değildir. Bu sebeple çalışmamızda ortaklık payları arasında sayılan yalnızca bedelsiz hisse senetlerinin değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi işlemlerine ilişkin uygulamalara açıklık getirilecektir.

2- BEDELSİZ SERMAYE ARTIRIMI ve BEDELSİZ HİSSE SENETLERİNİN NİTELİĞİ

Şirket iç kaynaklarından sermaye artırımı, mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununda yasal bir zemin bulamamış olsa da, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların sermayeye dönüştürülmesisüretiyle yapılabileceğini hüküm altına almıştır.

Şirket iç kaynakları kullanılmak suretiyle sermaye artışı, genellikle ortaklara bedelsiz hisse senedi dağıtılması yoluyla sağlanır. Bu durumda sermaye artırımları, şirketlerin iç kaynaklarını oluşturan sermaye yedekleri veya kâr yedeklerinden yapılmaktadır. Sermaye yedekleri; hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme sonucu oluşan fonlardan teşkil eder. Kâr yedekleri ise; yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar vb. işletmenin faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını ifade eder. Dolayısıyla bedelsiz hisse dağıtılması yoluyla sermaye artırımı, muhasebe işlemleri bakımından, özkaynaklar ana hesap grubunun altında, sermaye hesabında artış sağlayarak bunun karşılığında yine özkaynaklar hesap grubunun altında yer alan kar veya sermaye yedeklerinde azalışa yol açan bir işlem olduğundan, tek düzen hesap planında "özkaynaklar" ana kalemi altında yer alan alt kalemler arasında yer değişikliğinden başka bir şey değildir. Nitekim, bu durumun bir sonucu olarak da şirket sermayesinin artışını sağlayacak şekilde şirket kaynakları dışında bir fon transferi de olmayacak, yalnızca sermaye hesabında zahiri bir artış ortaya çıkacaktır.

3- BEDELSİZ ORTAKLIK PAYLARININ DEĞERLEMESİ

213 Sayılı Vergi Usul Kanununa göre değerlendirme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tesbitidir.

Bedelsiz ortaklık payları (hisse senetleri) şirket sermayesinde pay sahipliğini gösteren hisse senetlerinin tali bir unsurudur. Her ne kadar bedelsiz ortaklık payı şirket sermayesinin belli bir payına

isabet etse de vergisel anlamda asıl ortaklık payının tabi olduğu hükümlerle bir arada değerlendirilmesi gerekir.

Bu doğrultuda vergi matrahının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tesbitinin yapıldığı değerlendirme işleminde de ortaklık paylarının tabi olduğu hükümler doğrultusunda değerlemeye tabi tutulacaktır.

213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 279. maddesine göre menkul kıymetlerin değerlemesiyle ilgili hükümlere bakıldığında, temel prensip hisse senetlerinin alış bedeliyle değerlendirilmesidir. Alış bedeli ise bir iktisadi kıymetin satın alınması karşılığında ödenen veya borçlanılan bedeli ifade etmekte olup, sadece iktisadi kıymetin alış değerini kapsar. Alış işlemiyle ilgili diğer giderleri kapsamaz. Hisse senetlerinin edinilmesi halinde alış bedelinin tespitini yapmak oldukça kolay olsa da, bedelsiz hisse senetleri için somut bir alış bedelinin belirlenmesi mümkün görünmemektedir. Hatta ortaklar tarafından şirkete herhangi bir bedel de ödenmemiş olacağı için alış bedelinden bahsetmek de mümkün değildir. Dolayısıyla, değerlendirme gününde bedelsiz hisse senetleri için yapılacak değerlendirme işleminde, değerlendirme ölçütü olarak kullanılacak bedel konusunda Vergi Usul Kanunu'nun 279. maddesi belirleyici değildir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlendirme ölçütlerinden biri olan *itibari değer*, Kanun'un 266. maddesinde "her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir" şeklinde belirlenmiştir. İtibari değer esas olarak işletme bünyesinde bulunan ve/veya edinilmiş olan hisse senetlerinin değerlendirilmesi için kullanılacak bir değerlendirme ölçütüdür. Dolayısıyla bedelsiz sermaye artırım yoluyla edinilen hisse senetleri için de bir bedel ödenmeksizin sahiplik söz konusu olduğu için itibari değer ile değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

Nitekim bedelsiz hisse senetlerinin değerlendirme ölçütü konusunda mükellefler de tereddüte düşmüş olup, konu ile ilgili olarak idareden, özgelge yoluyla, görüş talep etmişlerdir. Söz konusu özgelgelerde de bedelsiz hisse senetlerinin değerlendirme ölçütü olarak "itibari değer" benimsenmiş olup, özgelgelerin ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 18/02/2015 tarih ve 39044742-BSMV-283 sayılı Özelgesinde ".....Öte yandan, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 266 ncı maddesinde itibari değer, her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı değerler olduğu hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanunun 279 uncu maddesinde ise, hisse senetleri ile fon portföyünün en az yüzde 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgelerinin alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymetin borsa rayıcı ile değerlendirileceği, borsa rayıcı yoksa veya borsa rayıcının muvazaalı bir şekilde oluşturduğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedelin, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanacağı, ancak, borsa rayıcı bulunmayan, getirisi ihraç edenin kâr ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibarıyla hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetlerin alış bedeli ile değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır.

Alış bedeli, bir iktisadi kıymetin satın alınması karşılığında ödenen veya borçlanılan bedeli ifade etmekte olup, sadece iktisadi kıymetin alış değerini kapsar, alışla ilgili diğer masrafları kapsamaz.

Buna göre, satın alınan hisse senetlerinin alış bedeliyle değerlendirilmesi gerekmekte olup, bedelsiz alınan hisse senetlerinin ise satın alma işlemi olmadığından dolayı alış bedeli oluşmayacağından itibari değerleri ile kayıtlara aktarılması gerekmektedir.

Dolayısıyla, Borsa İstanbul A.Ş.'nin ortaklık payının belirli bir kısmının İMKB'nin üyesi olan şirkete nize bedelsiz olarak devredilmesi nedeniyle, adı geçen şirket tarafından bedelsiz devredilen payların itibari değerleri ile kurum kazancınıza dahil edilerek kurumlar vergisine tabi tutulması gerekmektedir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Yine İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 30/09/2014 tarih ve 11395140-105[257-2012/VUK-1- . . .]-2312 sayılı Özelgesi, 15/12/2014 tarih ve 39044742-BSMV-2649 sayılı özelgesi, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 23/10/2014 tarih ve 64597866-125[1-2013]-144 sayılı Özelgelerinde de aynı hususlara yer verilmiştir.¹

4- BEDELSİZ ORTAKLIK PAYLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Çalışmamızın 1. bölümünde belirtildiği gibi, bedelsiz hisse senetleri iştirak edilen şirketin sermaye yedeklerini sermayeye eklenmesi veya kar yedeklerini sermayeye eklenmesi yoluyla edinilmektedir. Her iki yöntem de iştirak edilen şirket açısından yalnızca sermaye artışı sağlasa da, hisse senetlerini elinde bulunduran şirket için (iştirak eden) gerek muhasebe kayıtları açısından, gerekse vergisel yükümlülükleri bakımından farklı sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim,¹ Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6.2.4.3. bölümünde;

“Sermaye yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması neticesinde sermaye artırımını nedeniyle verilecek bedelsiz hisse senetlerinin, bu şirkete iştirak edenler yönünden aktif ve pasiflerinde bir artışa neden olmaması gerekir. Dolayısıyla, bedelsiz hisse senetleri nedeniyle aktifte tutulan hisselerin sadece adedi değişecek, bedelinde değişme olmayacaktır.

Dönem kârından ayrılan yedekler kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde ise bu işlem sonucu ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kâr payı dağıtılması arasında fark bulunmamaktadır. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan kârlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kâr yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi iktisap edilmesi durumunda, alınan bu iştirak hisseleri nominal bedelle iştirak hesaplarında izlenecek ve iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisine tabi tutulmayacaktır.” şeklinde her iki durum için de ayrı bir düzenleme yapılmıştır.

Bu nedenle çalışmamızda iki durumu da ayrı ayrı ele alacağız.

4.1- Bedelsiz Sermaye Artırımının Sermaye Yedeklerinden Karşılanması

Bedelsiz hisse senetlerinin sermaye yedeklerinden karşılanması durumunda iştirak eden şirket açısından herhangi bir sonuç ifade etmeyecektir. Yalnızca şirket aktifinde yer alan hisse senetlerinin sayısında değişiklik olacaktır.

Örnek:² Şirketi, hisse itibari değeri 1 TL olan ve 10.000.000 TL sermayeli (B) Şirketinin %25'ine sahiptir. (A) şirketi nominal bedelle satın aldığı, 242-İştirakler hesabında takip ettiği bu iştirak hisselerinin değeri 2.500.000 TL'dir. (B) şirketi almış olduğu karar ile sermayesini 4.000.000 TL arttırmış ve ortaklarına arttırmış olduğu sermaye neticesinde bedelsiz hisse senedi vermiştir.

¹ Söz konusu özelgelerde de aynı hususlara ilişkin görüş talep edilmiş olduğu ve aynı nev'i de cevaplar verildiği için özelgeler bütünüyle çalışmamızda yer almayacaktır.

² İ. E. Yayla, “Karın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetlerinin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar”, Vergi Dünyası, Ağustos 2014

Gerçekleşen sermaye artışının tamamının sermaye yedeklerinden karşılanması durumunda;
(A) şirketi, elinde bulunan 2.500.000 adet hisse senedine ek olarak, bedelsiz hisse senedi devri ile 1.000.000 (4.000.000 x %25) adet hisse senedi daha almıştır. Ancak burada (B) şirketi sermaye artırımını sermaye yedekleri ile yapmış olduğu için (A) şirketi açısından iştirakinin değerini etkileyecek bir değişim olmayacak sadece hisse senedi sayısı artacaktır. Yani, 242-İştirakler hesabı aynen 2.500.000 TL olarak kalırken, hisse adeti sayısı 3.500.000 adete çıkacaktır. Dolayısıyla dönem karını etkileyecek aktif ve pasif hesaplarda bir değişim gerçekleşmemektedir.

Dolayısıyla bedelsiz sermaye artırımının sermaye yedeklerinden karşılanması halinde örnek muhasebe kaydı iştirak eden şirket açısından aşağıdaki gibi olmalıdır.

242 İştirakler Hesabı	2.500.000
3500 Adet (B) Şirketi Hissesi	
242 İştirakler Hesabı	
2500 Adet (B) Şirketi Hissesi	

4.2- Bedelsiz Sermaye Artırımının Kâr Yedeklerinden Karşılanması

Bedelsiz sermaye artışının kâr yedeklerinden sağlanması, özellik arz eden bir durumdur. Çalışmamızın 4. bölümünde belirtildiği gibi, 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6.2.4.3. bölümünde dönem kârından ayrılan yedekler kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde, bu işlem sonucu ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi ile fiilen kâr payı dağıtılması arasında fark bulunmadığı belirtilmiş olup, kâr yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi iktisap edilmesi durumunda, alınan bu iştirak hisselerinin nominal bedelle iştirak hesaplarında izlenmesi gerektiği ve iştirak kazançları istisnası nedeniyle kurumlar vergisine tabi tutulmayacağı bahsedilmiştir. Dolayısıyla Tebliğ'in anılan bölümünde bu yolla elde edilen bedelsiz hisse senetlerinin bir gelir unsuru olarak kabul edileceğine temas edilmiştir.

Rakamsal olarak ifade edilmesi gerektiğinde, geçmiş yıl karlarından sağlanan sermaye artışı için çalışmamızın 4.1. bölümünde belirtilen örnekten yola çıkarak gerçekleşen sermaye artışının tamamının Geçmiş Yıl Karlarından karşılanması durumunda;³

(A) şirketi, elinde bulunan 2.500.000 adet hisse senedine ek olarak bedelsiz hisse senedi devri ile 1.000.000 (4.000.000 x %25) adet hisse senedi daha almıştır. Ancak burada (B) şirketi sermaye artırımını kar yedekleri ile yapmış olduğu için (A) şirketi açısından sahip olunan hisse senedi sayısı artışının yanı sıra nominal bedelle bedelsiz alınan hisse senetlerinin kaydedilmesiyle birlikte, iştirakinin değerini etkileyecek bir değişim de gerçekleşmiş olacaktır.

242-İştirakler hesabı 3.500.000 TL (2.500.000+1.000.000)'ye artacaktır. Burada 1.000.000 TL'lik iştirak değerini arttıran tutar kar payı olarak değerlendirilerek gelir kaydedilecek ve pek tabii ki gerekli şartları sağlarsa KVK md. 5/1-a'da yer alan iştirak kazancı istisnasından yararlanacaktır. Hisse adeti sayısı ise 3.500.000 adet olmaktadır.

³ İ. E. Yayla, "Karın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetlerinin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar", Vergi Dünyası, Ağustos 2014

Sonuç olarak 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6.2.4.3. bölümünde belirtilen hususlardan yola çıkarak sermaye yedeklerinden karşılanan bedelsiz hisse senetlerine ilişkin örnek muhasebe kaydı, iştirak eden şirket açısından, aşağıdaki gibi olmalıdır.

242 İştirakler*

640 İştiraklerden Temettü Gelirleri**

*240 Bağlı menkul Kıymetler veya 245 Bağlı Ortaklıklar hesapları da kullanılabilir.

**641 Bağlı Ortaklıklardan Temettü gelirleri hesabı da kullanılabilir.

Konu ile ilgili olarak çalışmamızın 3. bölümünde belirtilen, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 18/02/2015 tarih ve 39044742-BSMV-283 sayılı Özelgesinin ilgili bölümü aşağıdaki gibidir:

"26/12/1992 tarihli ve 21447 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde;

-240 numaralı Bağlı Menkul Kıymetler Hesabı; iştiraklerdeki sermaye payları hesabında aranan asgari yüzdeleri taşımadığı için iştirakler hesabında izlenemeyen, ancak uzun vadede elde tutulması amaçlanan hisse senetleri ile hisse senetleri dışında kalan ve uzun vadeli amaçlarla veya yasal zorunluluklarla veya paraya dönüşme niteliği kaybaldığı için elde tutulan menkul kıymetlerin izlendiği hesap olarak,

-242 numaralı İştirakler Hesabı; işletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği, bir ortaklıktaki en fazla % 50 oranında olan sermaye payları veya oy haklarının izlenmesinde kullanılan, iştirak edilen ortaklıklarda iştirak ilişkisinden bahsedebilmek için sermaye payı dikkate alınmaksızın sahip olunan oy hakkı veya yönetime katılma hakkının en az % 10 oranında bulunması gereken hesap olarak,

-245 numaralı Bağlı Ortaklıklar Hesabı; işletmenin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde 50 oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu iştirak sermaye paylarının izlendiği hesap olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 138 inci maddesinin 6 ncı fıkrasının (a) bendi hükmü gereğince İMKB'ye üye olan şirketinize bedelsiz olarak devredilen Borsa İstanbul A.Ş.'ye ait payların, 240 numaralı Bağlı Menkul Kıymetler Hesabına borç, 649 numaralı Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabına alacak kaydı yapılarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir."

Yine İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 30/09/2014 tarih ve 11395140-105[257-2012/VUK-1- . . .]-2312 sayılı Özelgesinde de aynı hususlara yer verilmiştir (söz konusu Özelgede de aynı hususlara ilişkin görüş talep edilmiş olduğu ve aynı nev'i de cevaplar verildiği için bütünüyle yazımızda yer almaya-caktır).

Kurumlar Vergisi Kanunu, 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ve yazımızın önceki paragrafında yer verilen Özelgeler bir arada değerlendirildiğinde bedelsiz sermaye artırımının kar yedeklerinden karşılanması durumunda bedelsiz hisse senetlerinin iştirak eden kurum açısından kar payı olduğu, bu nedenle de muhasebe kayıtlarında gelir hesaplarında izlenmesi konusunda tereddüt yoktur.

4.3- Bedelsiz Sermaye Artırımının Kâr Yedeklerinden Karşılanması Durumunda Uygulamaya Yönelik Eleştiriler

Çalışmamızın 4.1. bölümünde sermaye yedeklerinden karşılanan bedelsiz sermaye artırımları sonucunda edinilen hisse senetlerinin, iştirak eden şirket açısından ortaklık payında herhangi bir değişiklik yaratmayacağı, hatta muhasebe kaydında da görüleceği gibi iştirak eden şirketin “242-İştirakler” hesabında karşılık yine “242-İştirakler” hesaplarının kullanıldığı konusunda herhangi bir tereddüt yoktur.

Yine çalışmamızın 4.2. bölümünde, bedelsiz sermaye artırımının kâr yedeklerinden karşılanması durumu üzerinde durularak genel kabul görmüş bir bakış açısıyla 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6.2.4.3. bölümünde kâr yedeklerinden karşılanan bedelsiz hisse senetlerinin “kar payı” olarak nitelendirileceği belirtilmiştir. Ancak bu konuda çelişkili bir durum olarak Gelir Vergisi Kanunu’nun 94/6-b bendi, Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 15/2 ve 30/3 bentlerinde yer alan “Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz” hükmü karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu hükümlerde Gelir/Kurumlar Vergisi tevkifatı yönünden kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmazken, aynı durum, kârın sermayeye ilave edilmek suretiyle bedelsiz sermaye artırımında kurum kazancı olarak (ya da menkul sermaye iradı olarak) kar payı sayılmaktadır. Bu durum kâr yedeklerinden karşılanan sermaye artırımını konusunda, 1 Seri No’lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile bahsi geçen Gelir/Kurumlar Vergisi tevkifat hükümlerinin taban tabana zıt olduğunu göstermektedir.

Diğer yandan, çalışmamızın 4.1 ve 4.2. bölümlerinde yer alan Özelgeler değerlendirildiğinde söz konusu Özelgelerin temelinde 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu gereği Borsa İstanbul Anonim Şirketi’nin sermayesinin “hiçbir katılım payı olmaksızın” yüzde dördünün İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın üyelerine bedelsiz olarak devredileceği belirtilmiş olduğundan, anılan Özelgelerde belirtilen durumun herhangi bir şirkete iştirak nedeniyle bedelsiz hisse senedi edinilmesi durumundan farklı olduğu görülmektedir. Özelgelerde belirtilen durumun hiçbir iştirak olmaksızın bedelsiz hisse senedi edinilmesi gibi özel bir durumdan bahsedildiği düşünülebilir. Dolayısıyla söz konusu Özelgelerin bilinen şekliyle kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi yoluyla sermaye artırımını ve bu yolla da iştiraklerine bedelsiz hisse senedi verilmesi durumundan ayrıştığı şeklinde yorumlamak da mümkündür.

Yine çalışmamızın 4.2. bölümünde kârın sermayeye ilavesi yoluyla bedelsiz hisse senedi elde eden şirketin (iştirak eden) muhasebe kayıtları gösterilmiştir. Ancak bu kayıt yönteminde “242-İştirakler” hesabının karşılığında “640 İştiraklerden temettü gelirleri” hesabının kullanıldığı görülmektedir. Gerçekte hasılat unsurunu gerektirecek bir işlem olmadığı halde ve tahsil imkanı bulunmayan bir tutarın gelir hesaplarına alınmasının, gerek tek düzen hesap planının kuralları gereği, gerekse kar dağıtım açısından ortaya çıkacak sorunlar göz önüne alındığında doğru bir yöntem olmadığı da açıktır.

Çalışmamızın bu bölümünde yer alan hususlar bir arada değerlendirildiğinde kâr yedeklerinin sermayeye ilave edilmesi yoluyla bedelsiz sermaye artırımını sonucu elde edilen bedelsiz hisse senetlerinin, tıpkı sermaye yedeklerinin sermayeye ilave edilmesi yoluyla bedelsiz sermaye artırımında olduğu gibi “kâr payı” olarak nitelendirilmemesi ve hatta muhasebe kayıtlarında da herhangi bir farklılık olmaksızın “242-İştirakler” hesabı karşılığında “242-İştirakler” hesabı kullanılacağı sonucuna varılabilir.

Söz konusu karışıklığın önüne geçilmesi amacıyla öncelikle 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin 5.6.2.4.3. bölümünde yer alan hususlar ile Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları’nın tevkifata ilişkin hükümleri arasındaki farklılık yasal zeminde değişiklik yapılarak giderilmelidir. Akabinde, bedelsiz hisse senetlerinin, kar yedekleri veya sermaye yedeklerinden kaynaklanması arasında muhasebe kaydı açısından da herhangi bir fark kalmayacaktır.

5- SONUÇ

Bedelsiz hisse senetleri, vergisel boyutuyla, geçmişten bu yana tereddütlere yol açan uygulamalara ve görüş ayrılıklarına konu olmuştur. Özellikle, kâr yedekleri kullanılarak bedelsiz sermaye artırımını sonucu elde edilen bedelsiz hisse senetlerinin vergisel boyutta “kâr payı” olup olmadığı, konusunda kanun ve tebliğ hükümlerinden kaynaklanan önemli çelişkiler bulunmaktadır. Buna bağlı olarak da muhasebe kayıtları bakımından da bedelsiz sermaye artırımını yoluyla edinilen bedelsiz hisse senetlerinin gelir unsuru olarak dikkate alınıp alınmayacağı konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıkların ortadan kaldırılması da yalnızca yasal düzenlemelerle sağlanabilir. Özellikle 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile de yasal bir zemine kavuşan bedelsiz sermaye artırımının, vergisel boyutuyla da tereddüte yer vermeyecek şekilde uygulanabilir olması gereklidir.

KAYNAKÇA

- 193 Sayılı Vergi Usul Kanunu
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 213 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- ÇİFTÇİ, Y., “Türk Mevzuatında Bedelsiz Hisse Senetlerinin Niteliği, Değerlemesi Ve Muhasebeleştirilmesi”, Mevzuat Dergisi, Temmuz 2000
- ÖĞREDİK, G., “Bedelsiz Hisseler Gelir mi Yazılmalıdır?”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Temmuz 2015
- ŞEKER, S., “İştiraklerden Elde Edilen Bedelsiz Hisselerin Niteliği ve Kaydı”, Yaklaşım, 1999
- YAYLA, İ., E., “Karın Sermayeye Eklenmesi Neticesinde Verilen Bedelsiz Hisse Senetlerinin Vergisel Sonuçları ve Özellikli Durumlar”, Vergi Dünyası, Ağustos 2014
- <https://www.google.com.tr/#q=bedelsiz+hisse+senedi+nedir>